

פרשת שמות - השתלשלות חיי משה

והנה סדר חייו של משה רבנו, והענינים שעברו עליו במצרים ובמדין וכו', הכל כאשר לכל היה תיקון גדול ועצום לכל החטאים והפגמים שהיו בעולם מעת בריאת העולם ועד אליו, כמבואר באריכות בשל"ה הק' בפרשתנו (תורה אור, ב):

החטא הראשון שהיה בעולם הוא חטאה של חוה ששמעה לנחש ואכלה מעץ הדעת, ולאחר מכן האכילה ממנו גם את אדם הראשון, ומשום כך ירד מוות לעולם. וכשראה אדם הראשון את מה שנגרם מחטאו ישב בתענית ופירש מחוה אשתו מאה ושלושים שנה (ראה עירובין יח, ב) וחשב לתקן בזה את עווננו, אלא שטעה בזה, ובאותם ק"ל שנים דבקו בו הקליפות והחיצונים והוליד רוחין ושדין ולילין (שם). ודאג הקב"ה ליציר כפיו, אדם הראשון, וכדי לסייע לו לתקן את פגמיו חילק ניצוצות מנשמתו באותם ששים ריבוא בני ישראל שהשתעבדו במצרים, ועל ידי קושי השיעבוד יצרפו ויזדככו ויתוקנו חלקי נשמתו.

וכן התגלגל אדם הראשון בעמרם אביו של משה רבנו, שמחמת גודל קדושתו (עד שהיה מאותם שמתו רק בעטיו של נחש) בבא בתרא יז, א) (היה בכוחו להחזיק בתוכו את נשמת אדם הראשון. וכשגזר פרעה להשליך ליאור כל בן הילוד, גירש עמרם את יוכבד אשתו, ולאחר מכן חזר ונשאה (ראה סוטה יב, א) בהיותה בת מאה ושלושים שנה כנ"ל כדי לתקן את אותם מאה ושלושים שנה שפירש אדם הראשון מחוה והוליד שדין וכו' כנ"ל.

וזהו שאמרו חז"ל (רש"י לסוטה שם ד"ה סימני נערות) "שחזרה" אז יוכבד (לימי עלומיה באורח כנשים ובתואר פנים ופשטו הקמטים", והיינו משום שאז התעברה בה נשמת חוה וכאילו נולדה מחדש. ולכן עמרם השדחה המשנה לע פא וישודיקה ולוחיש ידכ, (םש הטוס) "וכו ויורפאב הבישוא, ויחוקיל השעמ הל השע" שכעת נתעברה בה. ואז נולד להם משה רבנו שעל ידי נעשה המשך תיקון העולם כפי שיתבאר בהמשך.

והנה נוסף על עצם האכילה מעץ הדעת, חז"ל (שבת קמו, א וברש"י ד"ה כשבא) מגלים שכשהנחש נתן לחווה את העצה לאכול מעץ הדעת הוא גם בא עליה והטיל בה זוהמא, כמו שכתוב: "הנחש השיאני" ויאושיני ושלמ אוהש (גי, ג תישארב)

ואותה הזוהמא שקיבלה חוה מהנחש התערבה בקין שנולד לאחר מכן. וזהמה זו גרמה שכשראה קין שהתקבל קרבן אחיו הבל, ואילו שלו לא התקבל, קינא בו. וכן קינא באחיו הבל בכך שנולדה איתו תאומה יתרה (ראה בר"ר כב, טז) (ומידה זו רמוזה בשמו "קין" - לשון קינאה). קין גם כפר בה', כמבואר בתרגום יונתן (לבראשית ד, ח) שאמר: "אין דין, ואין דיין, ואין עולם הבא, ואין שכר טוב לצדיקים, ואין עונש

לרשעים". ולבסוף גם "ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו". (בראשית ד, ח). וגם בהבל התערבה מעט מהזוהמה שנותרה בחוה) אחר שעיקרה יצא בקין כנ"ל), והוצרך גם הוא לתיקון מועט.

וכדי לתקן את נשמותיהם של קין והבל, חזרה והתגלגלה נשמת הבל במשה רבינו, ואילו נשמת קין התחלקה לשלושה חלקים) כיון שעונו היה גדול מכדי להיתקן בפעם אחת, כפי שאמר בעצמו "גדול עונוי מנשוא" (בראשית ד, יג): הנפש של קין התגלגלה במצרי שהרג משה, והרוח שלו בקרח, והנשמה שלו ביתרו) הנקרא "חבר הקני" על שם שהיה משורשו של קין, וסימנך: "כי שבעתיים יקם קין" (בראשית ד, צרי. מרח", "קתרו", "יטו", "יקם" ראשי תיבות "

ובכך שמשה הרג את המצרי, תוקן חלק הנפש של קין. ורמז לדבר במה שנאמר בפרשתנו: "ויך את המצרי" (שמות ב, יב), כי "המצרי" עולה בגימטריא "משה", ו"ויך" (עם הכולל) עולה בגימטריא "הבל".

וזהו שנאמר קודם שהרג משה את המצרי: "ויפן כה וכה" (שמות ב, יב) (ופירשו חז"ל במדרש) שמו"ר א, לג) (ראה מה עשה לו בבית ומה עשה לו בשדה", והיינו כנגד מה שקין והבל התדיינו ביניהם על עסקי בית ר"ר) ("הנבי שדקמה תיב ימוחתב רמוא הזו, הנבי שדקמה תיב ימוחתב רמוא הזש" ("תיבב ול השע המ" כב, טז), וכל זה היה כשהיו בשדה) ("מה עשה לו בשדה" (כמו שכתוב: "ויהי בהיותם בשדה" (בראשית ד, ח), ושם הרג קין את הבל. ואחר שהכה משה את המצרי והרגו, הקפיד לכסותו כמו שכתוב: "ויטמנהו בחול" (שמות ב, יב) כדי שלא לנהוג כמו קין שכלל לא קבר את הבל אחיו אחר שהרגו אלא "עופות השמים וחיות טהורות קברוהו" (בר"ר כד, יח).

לאחר מכן סיבבה ההשגחה העליונה שיברח משה למדין כדי שימשיך לעסוק בתיקונו של קין, והפעם עם חלק הנשמה שלו, ובאותה העת התגיר יתרו וכפר בעבודה זרה) ראה תנחומא לפרשתנו אות יא) והיה מוכן לתיקון. וזהו שאמר יתרו לבנותיו: "ואיו למה זה עזבתן את האיש" (שמות ב, כ) אשר לא מובן מדוע נכתב "ואיו" בתוספת ו' (ולא "איו"), אלא שרמז שיש בו מבחינת נשמת קין שנאמר בו: "וישם ה' לקין אות" תאז התייהש (א, טיק פד טס ווקית) רהוזה ינוקתב ושריפו, גרהי אלש וליצהל תנמ לע (וט, ד תישארב) האות ו'.

וכדי לתקן את מה שקין הרג את הבל בעבור התאומה היתירה שנולדה עימו כנ"ל, חזרה אותה תאומה והתגלגלה בציפורה ביתו של יתרו, ובכך שנתנה יתרו למשה לשאת אותה לאשה, השיב קין (יתרו) להבל. המואתה תליזג תא (השמ)

ולכן אמר יתרו לבנותיו: "קראן לו ויאכל לחם" (שמות ב, כ) (ופירשו חז"ל) שמו"ר א, לב בסופו) "שמא ישא אחת מכם", ובזה יושלם עוד חלק בתיקון, ומיד "רצתה" (רצה) ציפורה אחריו כציפור והביאה אותו" (שמו"ר

ועל פי האמור שבכך שנשא משה את ציפורה נתקן ענין גניבת תאומתו של הבל יובן גם מאמר חז"ל (מש פסו' ע' י"פ) "ערוצמ רהטמה", "רופיצכ תיבה הרהטש, הרופצ המש ארקנ המלו" (מש ר"ומש) והיינו כי אמרו חז"ל (בר"ר כב, יב) על הפסוק "וישם ה' לקין אות" (בראשית ד, טו) "מלמד שהזריח לו הצרעת". והרי תורת המצורע היא "ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות... ושחט את הציפור האחת" לבה לש ותמזאת תא שי ערוצמה תרהט לש ולא מירופצ יתש דגנכו, היח תראשנ הינשהו (ד, די ארקיו) שהיא כנגד הציפור השחוטה, כיון שבעבורה נשחט הבל על ידי קין כנ"ל, וכהמשך לתיקון וטהרת קין באה ציפורה, שהיא כנגד הציפור החיה, ונישאה למשה, ותיקנה וטיהרה את הצרעת של קין, ופעלה טהרה כללית לבריאה כולה ולכל בית ישראל) ("שטהרה הבית כציפור").

ובזה מתורץ כיצד יתכן שנשא משה לאשה בת כומר, בעוד שכשהיה תינוק פיו לא רצה לינוק חלב מנכרית, אלא שהבין משה שציפורה היא זיווגו האמיתי ועליו לשאת אותה לצורך השלמת התיקון.

וזוהו שבבוא יתרו למדבר שלח לומר לו: "אני חותנך יתרו" (שמות יח, ו) (ופירשו חז"ל במדרש) שמו"ר כז, ב) "יניב יגב השע, הניגב השוע התא יא סאו, קתשא יגב השע, יניגב השוע התא יא סאו, יניגב השע" כלומר שתצא אלי מפני שאני חשוב כאחיו, כי כך שוכנת נשמת הבל ובי נשמת קין (וסימנך: "אני חותנך יתרו" ראשי תיבות "אחי"), ואם לא די בזה, צא בגין אשתך אשר אני נותן לך כדי לתקן מה שנטלת תאומתך, ואם לא די אף בזה, צא בגין הבנים שנולדו לך ממנה, אשר בכך תקנתי גם את מה ששפכתי את דם זרעך.

וגם מסר יתרו למשה את צאנו, כדי לתקן את מה שגזל קין את צאנו של הבל לאחר הריגתו. ובאמת כוונת יתרו היתה שמשה יקח אותם לעצמו בקניין גמור אך משה לא הסכים לכך והחשיב אותם כצאנו של יתרו לבקמהו, מהם סילבקמ יא סינלזגה" (ב, דצ אמק אבב) ל"זח ורמאש המ יפ לע תאזו (א, ג תומש האר) מהם אין רוח חכמים נוחה הימנו".

וכנגד מה שכפר קין בה' ואמר "אין דין, ואין דיין וכו'" כנ"ל, בא יתרו ואמר: "עתה ידעתי כי גדול ה'" (שמות יח, יא), ובזה תיקן את מה שאמר בהיותו קין "לית דיין", וכדי לתקן את מה שאמר קין "לית דין" נתווספה על ידי יתרו מאוחר יותר פרשת "ואתה תחזה" (שם, כא) המדברת על העמדת דיינים שידונו את עם ישראל כפי דיני התורה.

ואפילו על מה שהתבייש קין אחר שהרג את הבל כאשר "נתכנסו בהמה חיה ועוף לתבוע דמו של הבל" השעש מימוצעה מיסינה לע עמשש רחא רבדמל לארשי סע לא ורתי אובב הבוטל ול רזחזה (בי, בכ ר"רב)

להם הקב"ה, שאז "ויצא משה לקראת חתנו" (שמות יח, ז) ואיתו "יצא אהרן, נדב ואביהו ושבעים מזקני ישראל, ויש אומרים אף ארון יצא עמהם" (שמו"ר כז, ב) ("וכבוד גדול נתכבד" (יתרו) באותה שעה" (רש"י).

תיקון חלק הרוח של קין שהיה טמון בקרח נעשה מאוחר יותר כאשר נזדווגו קרח ועדתו על משה, ובסופו של דבר נאמר בהם: "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש, וירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה, ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל" (במדבר טז, לב-לג), ובכך שנבלעו קרח ובניו ביתו בעומק האדמה תוקן מה שכשהרג קין את הבל נבלע דמו של הבל ודם זרעו בעומק האדמה, כמו שכתוב: "קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה" (בראשית ד, י), ובכך נשלם תיקונו של קין.

והנה מלבד מה שתיקן משה את פגמי קין, הוסיף לתקן גם את פגמי הדורות שבאו אחר אדם הראשון ובניו ופגמו. וכדי לתקן את פגמי דור אנוש שבימיו הציף אוקיינוס שליש העולם, הושלך משה ליאור. וכדי לתקן את פגמי דור המבול, שאמרו חז"ל (בר"ר לד, יא) שבזמן המבול לא שמשו המאורות, היה משה במאסר התיבה, וכאילו שמש וירח קדרו לו כמו בזמן המבול.

וכדי לתקן את פגמי דור הפלגה שאמרו: "הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה, ותהי להם הלבנה לאבן והחמר היה להם לחומר" (בראשית יא, ג) היתה תיבתו של משה מצופה בחמר - לטהר את החמר שהיה להם לחומר, ובזפת - כנגד הבערת כבשונות לשריפת הלבנה. וכן היה משה כבד פה וכבד לשון, כנגד מה שבלבל הקב"ה את לשונם של בני דור הפלגה. וכנגד הפיכת סדום, היה משה בתיבה ולא ראה אור יום, וכאילו ח"ו הוכה בסנוורים כאנשי סדום.

מכל האמור יש ללמוד עד כמה בכוחו של הצדיק האמיתי לפעול תיקונים נוראים לשעה ולדורות, ובכוחו להעלות אף את הפגומים ביותר, והעיקר הוא להתבטל אליו, ואז זוכים לכנוס בקדושה העליונה.

